

*Door Henk Jongma, hoofdauteur Op niveau tweede fase eerste editie*

# Boei je publiek!

## Inleiding

Je komt ze vast weleens tegen – mensen die iets zo boeiend en duidelijk kunnen vertellen of uitleggen, dat je je afvraagt: hoe doen ze dat toch? Maar je komt ook anderen tegen, mensen naar wie je nauwelijks kunt blijven luisteren – zo saai!!!

Je komt ook teksten tegen die zo geschreven zijn dat je geboeid van begin tot eind doorleest, maar ook teksten waarbij je aandacht steeds weer afdwaalt.

Natuurlijk heeft dat ook met het onderwerp te maken, maar de gave van vertellen en schrijven is hierin ook heel belangrijk. Goede sprekers en schrijvers beheersen allerlei technieken om de luisteraar of lezer steeds weer te 'pakken': ze komen steeds net op tijd weer met iets wat de lezer of luisteraar meteen weer 'bij de les' haalt. Dat kan een verrassende uitspraak of een vraag zijn, maar ook een onverwachte woordkeus of een onverwachte vergelijking, bijvoorbeeld. En zoals sprekers variaties in stemgebruik kunnen benutten, kunnen schrijvers werken met korte en langere alinea's.

Die technieken zijn te leren. En daar ga je je in deze lesbrief mee bezighouden. Om praktische redenen beperken we ons tot geschreven teksten. Maar je kunt dezelfde technieken natuurlijk ook toepassen in bijvoorbeeld een presentatie.



## Opzet van deze lesbrief

- Je leest een tamelijk korte tekst en beoordeelt hoe de schrijver probeert haar publiek te boeien (opdracht 1 t/m 8).
- Je leest een iets langere tekst en bekijkt hoe de lezer daarin geboeid wordt (opdracht 9 t/m 15).
- Je leest een vrij lange tekst en zoekt uit of en hoe de lezer bij de tekst betrokken wordt (opdracht 16 t/m 23).
- Je schrijft zelf een tekst. Die moet natuurlijk voor de lezer heel boeiend zijn! (opdracht 24, 25 en 26).

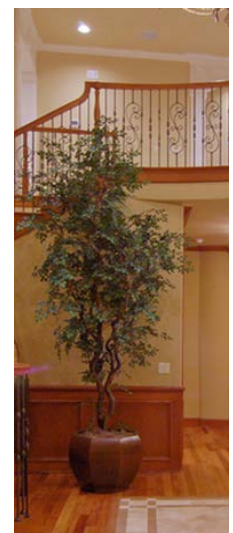
## Tekst 1

### De kneuzige kamerplant

1 Het was niet zo gek dat de tropische jungle die de huiskamer in de jaren zeventig soms was, een tegenreactie opriep van zero tolerance jegens de kamerplant. De woonkamer wit, luxaflex voor de ramen, planten eruit.

2 De tijd van het florale minimalisme is alweer even voorbij. Een paar jaar geleden mocht in het robuuste interieur best weer één stoere plant staan; een palm tot aan het plafond, in een geglazuurde pot zo groot als een regenton. Of een serie eendere hangplanten in grote designpotten. Maar het is pas sinds de recente gezelligheidsrevolutie in het interieur dat de planta vulgaris weer een plek heeft als gelijkwaardige huisgenoot van de theepot en de krantenbak.

3 Aan de kant, aanstellerige olijfboom met je overgevoelige karakter. Maak ruimte voor de sanseveria, de yucca, de ficus en de gatenplant. Die nemen met z'n vieren nog minder ruimte in ook.



4 Het is dezelfde trend als die rotan, kurk en schrootjes heeft gerehabiliteerd, en die gecultiveerd wordt op interieursites als The Selby en Freunde von Freunden en in anti-glossy glossy's als *Apartamento*. In deze interieurs wordt geleefd, alles heeft een verhaal en een geschiedenis, alles is vintage of gekregen en alles is met zorgvuldige nonchalance bij elkaar gezet. Net zo achteloos als het versleten Perzisch tapijt en de stapels tijdschriften erbij liggen, is ook de groenvoorziening tot stand gekomen. Althans, zo lijkt het, want als je twintig van die totaal persoonlijk ingerichte huizen hebt gezien, blijkt iedereen zich aan hetzelfde Wetboek Kamerplanten voor Creatieven te houden. De potten zijn van terracotta, met een schaal of een bord eronder. Nooit twee dezelfde planten of potten als setje bij elkaar. Geen orchideeën of andere verwende types.

5 Wat ook opvalt: klein gebrek geen bezwaar. Zoals kale plekken op het parket en losse draden gezien mogen worden, zo stikt het op de interieurblogs van de kneuzige kamerplanten. Een scheve cactus, een dracaena met amper blad aan zijn schrielse stam, een graslelie met dooie puntjes – ze mogen er zijn. We zijn zelf immers ook niet perfect.

6 De nieuwste kamerplantenmode schept mogelijkheden voor liefhebbers zonder groene vingers. Waar je voorheen een vermogen kwijt was voor een volwassen vijg met sierpot, die al na een halfjaar met geen kalk of mest weer op te pepen was, beleef je nu plezier aan een gehavende varen die je, in zijn mandje, langs de straat vond. Of aan een vingerplant die je adopteerde van Het Groene Weeshuis, dat gedumpte kamerplanten onder de douche zet en een goed thuis voor ze zoekt (echt waar).

7 Je geeft hem een plekje in de zon en je zult zien dat hij, met liefde bewaterd, weer kleur krijgt op zijn fletse blad. De kat knaagt aan verse spruiten, en dat is oké. De plant hoeft zich niet mooier voor te doen dan hij is, hij hoeft niet te pronken, hij is goed zoals hij is.

8 Wel jammer dat de kamerplant van tegenwoordig zo bescheiden is. Hij staat daar zo gewoon te zijn, niemand vraagt naar z'n verhaal.

Door: Martine Kamsma, in *NRC Handelsblad*, 11 oktober 2014.

## Opdracht 1

Om de aandacht van de lezer te trekken, is de titel heel belangrijk; daar moet iets in staan wat nieuwsgierig maakt.

- 1 Welk woord of welke woorden zijn dat hier?
- 2 Wat is daar zo opvallend aan?
- 3 Maakt deze titel jou inderdaad nieuwsgierig?

## Opdracht 2

In krant of tijdschrift wordt vaak nog een ondertitel of een leader gebruikt. Bij deze tekst was dat:

*Koester uw scheve cactus.  
U bent zelf immers ook niet perfect.*



- 1 Is dit een verduidelijking of een versterking van de titel? Geef een korte toelichting.
- 2 Helpt dit om de belangstelling te wekken? Geef een korte uitleg.

## Opdracht 3

De inleiding van een tekst moet de lezer meteen 'pakken'. Daar zijn verschillende manieren voor.

- 1 Welke manier heeft de schrijver hier gebruikt? Kruis aan en vul in.

Beginnen met	
een of meer directe vragen	
een stelling gevolgd door een of meer vragen	
een retorische vraag (een mededeling in vraagvorm)	
een verrassende (choquerende of uitdagende) openingszin	
een anekdote	
anders, namelijk ...	

- 2 Maakt deze opening jou inderdaad nieuwsgierig genoeg om verder te lezen? Geef een korte toelichting.

#### Opdracht 4

De lezer moet wel bij de tekst blijven, dus voortdurend worden geprikkeld om verder te lezen. Welke middelen gebruikt Martine Kamsma? Vul in.

Middel	Ja / Nee	Voorbeeld
vragen stellen (aan begin of eind van een alinea)		
voorbeelden geven		
een anekdote vertellen		
persoonlijke betrokkenheid tonen		
korte, duidelijke alinea's maken		
verrassende woordkeus		
verrassende formuleringen		
humoristische opmerkingen		
schokkende opmerkingen		
de lezer aanspreken		
de lezer erbij betrekken door gebruik van het woordje 'je' in de betekenis van 'iedereen'		
duidelijk eigen mening tonen		
informatie doseren (niet te veel in een keer)		
informatie over de tekst verdelen		
anders, namelijk ...		

#### Opdracht 5

Ondanks alle goede bedoelingen kan de schrijver toch ook een soort afkeer bij de lezer oproepen, waardoor die besluit niet verder te lezen. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Gebeurt dat ook of dreigt het te gebeuren in de tekst van Martine Kamsma? Vul in.

Oorzaak	Ja / Nee	Voorbeeld
te veel moeilijke woorden		
te veel vaktaal		
te lange en te ingewikkelde zinnen		
te veel figuurlijk taalgebruik		
te lange alinea's		
te veel onderwerpen in een alinea		
te veel informatie in een keer		
te veel voorbeelden		
uitweidingen		
flauwe grappen		
te weinig uitleg		
te weinig nieuwswaarde		
anders, namelijk ...		

#### Opdracht 6

Tijdens het lezen moet langzamerhand duidelijk worden welk doel de schrijver voor ogen had.

- 1 Wat wilde Martine Kamsma vooral? Zet kruisjes.

Doel	
informereren	
informereren en overtuigen	
overtuigen	
overtuigen en activeren	
activeren	
beschouwen (tot eigen mening brengen)	
amuseren	
amuseren en activeren	

2 Geef een korte uitleg bij je keuze(s).

### Opdracht 7

De tekst van Martine Kamsma stond in de bijlage *Lux* van *NRC Handelsblad*, die gewijd was aan design. Ze wist dus (ongeveer) voor welk publiek ze schreef. Heeft ze daarmee voldoende rekening gehouden? Geef een korte toelichting.

### Opdracht 8

Vorm een groepje van drie of vier leerlingen. Vergelijk en bespreek jullie uitwerkingen. Corrigeer wat bij nader inzien fout was, vul aan wat blijkt te ontbreken.

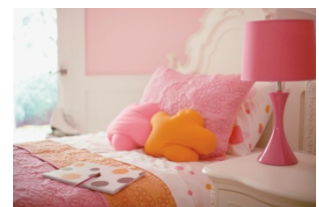
### Tekst 2

#### Verlekkerd aan de knoppen

1 Nina Polak zette me met haar eerste zin voor het blok. Dat wordt puzzelen, dacht ik. 'Hun moeder verliet hun moeder op de dag dat de nieuwe keuken arriveerde.' Hoe zit dit? Ik ga het niet uitleggen, maar het klopt allemaal, een beetje doorlezen en dan snap je het. De schrijfster geeft in deze roman twee enigszins naïeve, altijd in de grond lieve, maar onhandige jongvolwassenen volop de ruimte. Hoe ze zich staande houden, waar ze naar verlangen, wat ze willen betekenen. Een klassieke *coming of age*-roman dus. Polak zet ons kleine en grote geschiedenissen voor, zonder dat het allemaal te nadrukkelijk naar een of ander goed of slecht einde gaat. Die merkwaardige moeders van de beginzin komen in beeld, een rare kunstenaar die zichzelf in vrouwenkleden hult, een mooie oude hond, kortom vreemde vogels van allerlei pluimage. Dit boek is een caleidoscoop van mensen die niet bij de pakken neerzitten, die zich staande proberen te houden in het 'moderne leven'.

2 Polak zorgde ervoor dat haar verteller de wind er stevig onder houdt. Wie is die verteller? Polak zelf? Het staat nergens, maar het voelt wel zo. Het is een alwetende kijker en beschrijver die af en toe in de koppen van de personages kruipt en dan van binnenuit hun denk- en kijkwerelden aan ons toont. Laten we zeggen dat de verteller een Polak-kloon is. Ze bemoeit zich geen moment met de gebeurtenissen, ze ziet het allemaal van een afstandje gebeuren en probeert geen morele lessen op ons of haar personages los te laten. Kijk, zo gaat het. Kijk, hoe ze in het hoofd van Schard kruipt wanneer die de kamer van zijn zusje Anna ziet: 'De orde in de kamer is aandoenlijk. Schard neemt een van de gebreide apen in zijn hand die rechtop op Anna's strakgetrokken bed zitten. In de vensterbank staan geplukte bloemen in een vaasje. Boven de opgeruimde tekentafel hangen in rechte rijen grafische affiches, perfect gecomponeerd. Voornamelijk haar eeuwige superhelden met hun transvormen.'

3 Dit is rustig, klassiek schrijfwerk, maar je moet het niet onderschatten. Polak schrijft bijvoorbeeld nergens dat Anna een keurig meisje is dat haar leven liefst langs keurige lijnen ordent. Ze laat het Anna's broer Schard zo 'zien', hij ziet zijn zusje in die netjes geordende kamer. Maar klopt zijn beeld? Ziet hij Anna wel goed? Geen sprake van, ze heeft haar zaakjes totaal niet voor elkaar, weten we al lang, ze laat zich (te veel) beïnvloeden door de vage kunstenaar Manu en weet nauwelijks raad met haar aanwakkerende seksualiteit. Die Schard is in de roman een warhoofd, die graag in zeven sloten tegelijk loopt en zich laat leiden door een vaag maar aandoenlijk idealisme. Ook van en over Schard komen we onbetrouwbare beschrijvingen tegen. Polak beschouwt haar personages niet als een invuloefening, je moet als lezer je eigen 'Anna' en 'Schard' samenstellen. Dat laat deze roman uitstijgen boven de gebruikelijke ontwikkelingsroman met een al of niet 'happy end'.



4 Vooral in het begin zoekt Polak het in een opvallende, zwierige stijl. Ze houdt van plezier maken met zinnen. Ze houdt ervan allerlei onbenulligheden zo fijn mogelijk voor ons uit te stallen. Weg met het gewone schrijven, je ziet het haar denken. Als Anna een kater heeft schrijft Polak: 'De rum tikt tegen haar slapen.' En verderop over een oude huisgenoot: 'Freek is door en door rechtschapen en het trekt hem krom.' Ze zoekt naar het bijzondere van een zin. Ze houdt van minutieuze beschrijvingen en is daar mooi zorgvuldig in, ze vindt het gewoon lekker. 'Hij pakt een punt van haar dekbed, drukt het tegen zijn gezicht, snuift. Perzik, bronwater, *savon de Marseille*. Zo ver kantelt hij zijn hoofd dat zijn kruin het matras raakt en hij omgekeerd de wolken kan zien drijven, zulke schaapachtige wolken. Alles is onschuldig onder deze koepel. Of in ontkenning. Wollen apen, strakke lakens, pastelluchten, perzikwolken, zeepwater, geurboeketjes, vochtvreters, pleeverfrissers, puppypleepapier, tovertandpasta, smoelendoekjes, Forest Fresh, formaldehyde.' Oef, ja, ja, je ziet het voor je en als je iets bij een boek ziet, dan heb je literatuur.

5 Deze roman is op z'n sterkst wanneer hij op gang moet komen. In de beschrijvingen, de kleine situaties, de schetsen van kamers, de mensen, de gesprekken. de voorzichtige puberbeschouwingen van de twee hoofdpersonages. Wanneer de caleidoscoop nog draait en draait en Polak verlekkerd aan de knoppen zit. Van mij mocht dat wel langer duren, want toen de trein eenmaal vertrokken was en er dus met alle zo zorgvuldig uitgestalde ingrediënten een verhaal moest worden afgerond begon ik mijn aandacht wat te verliezen. De verwickelingen in India rondom idealisme, het kunstenaarschap van Manu, twee moeders die uit elkaar gaan, dat kon me allemaal minder schelen. Dat moeten ze allemaal zelf weten, voel ik me denken. Ik verlang niet naar dat soort verhalen, want die heb ik al gelezen, dus het ligt aan mij. Ik begrijp wel dat het er in een roman van moet komen.

6 Ik verlang naar zingeknisper, zinpret, hoofden in de wolken en rare beschrijvingen van balkons en autowegen. Dat komt er tegen het einde minder van, misschien vond Polak het wel genoeg. Dan komen er van die zinnen met schuldgevoel erin, met verantwoordelijkheid naar de ander, met van die zinnen over lesbisch zijn of niet en met meer van dit soort voorspelbaarheden. Meer van die *De wereld draait door*-zinnen. Maar dat is alleen tegen het einde, daar trek ik me verder niks van aan, dat is niet blijven hangen. Die Anna en die Schard, ja, mooi gezien allemaal, mooi voorzichtig neergezet. Ik zie ze voor me.

Door: Kees 't Hart, in *De Groene Amsterdammer*, 22 mei 2014.

## Opdracht 9

Om de aandacht van de lezer te trekken, is de titel heel belangrijk; daar moet iets in staan wat nieuwsgierig maakt.

- 1 Welk woord of welke woorden zijn dat hier?
- 2 Wat is daar zo opvallend aan?
- 3 Maakt deze titel jou inderdaad nieuwsgierig?

## Opdracht 10

De inleiding van een tekst moet de lezer meteen 'pakken'. Daar zijn verschillende manieren voor.

- 1 Welke manier heeft de schrijver hier gebruikt? Kruis aan en vul in.

Beginnen met	
een of meer directe vragen	
een stelling gevolgd door een of meer vragen	
een retorische vraag (een mededeling in vraagvorm)	
een verrassende (choquerende of uitdagende) openingszin	
een anekdote	
anders, namelijk ...	

- 2 Maakt deze opening jou inderdaad nieuwsgierig genoeg om verder te lezen? Geef een korte toelichting.

## Opdracht 11

De lezer moet wel bij de tekst blijven, dus voortdurend worden geprikkeld om verder te lezen. Welke middelen gebruikt Kees 't Hart? Vul in.

Middel	Ja / Nee	Voorbeeld
vragen stellen (aan begin of eind van een alinea)		
voorbeelden geven		
een anekdote vertellen		
persoonlijke betrokkenheid tonen		
korte, duidelijke alinea's maken		
verrassende woordkeus		
verrassende formuleringen		
humoristische opmerkingen		
schokkende opmerkingen		
de lezer aanspreken		
de lezer erbij betrekken door gebruik van het woordje 'je' in de betekenis van 'iedereen'		
duidelijk eigen mening tonen		
informatie doseren (niet te veel in een keer)		
informatie over de tekst verdelen		
anders, namelijk ...		

### Opdracht 12

Ondanks alle goede bedoelingen kan de schrijver toch ook een soort afkeer bij de lezer oproepen, waardoor die besluit niet verder te lezen. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Gebeurt dat ook of dreigt het te gebeuren in de tekst van Kees 't Hart? Vul in.

Oorzaak	Ja / Nee	Voorbeeld
te veel moeilijke woorden		
te veel vaktaal		
te lange en te ingewikkelde zinnen		
te veel figuurlijk taalgebruik		
te lange alinea's		
te veel onderwerpen in een alinea		
te veel informatie in een keer		
te veel voorbeelden		
uitweidingen		
flauwe grappen		
te weinig uitleg		
te weinig nieuwswaarde		
anders, namelijk ...		

### Opdracht 13

Tijdens het lezen moet langzamerhand duidelijk worden welk doel de schrijver voor ogen had.

1 Wat wilde Kees 't Hart vooral? Zet kruisjes.

Doel	
informereren	
informereren en overtuigen	
overtuigen	
overtuigen en activeren	
activeren	
beschouwen (tot eigen mening brengen)	
amuseren	
amuseren en activeren	

## 2 Geef een korte uitleg bij je keuze(s).

### Opdracht 14

De tekst van Kees 't Hart stond in de afdeling boekbesprekingen van *De Groene Amsterdammer*. Hij wist dus (ongeveer) voor welk publiek hij schreef. Heeft hij daarmee voldoende rekening gehouden? Geef een korte toelichting.

### Opdracht 15

Vorm een groepje van drie of vier leerlingen. Vergelijk en bespreek jullie uitwerkingen. Corrigeer wat bij nader inzien fout was, vul aan wat blijkt te ontbreken.

### Tekst 3

#### Een boek met een poepvlek



- 1 Een kennis van mij gaat binnenkort debuten bij een prominente Nederlandse uitgeverij. Hij heeft de afgelopen jaren vrijwel onophoudelijk fictie geschreven. Voornamelijk verhalen, enkele opzettes voor romans. Via via kwam hij afgelopen zomer in contact met een redacteur, die meteen serieuze belangstelling voor zijn werk toonde. En zoals dat nu eenmaal gaat: weinig is voor een uitgever zo bedreigend en dus ook interessant als potentiële versterking van een concurrent. En voor mijn kennis doorhad wat er gebeurde, wilden talloze redacteurs met hem lunchen en werd er gesproken over voorschotten.
- 2 Er was alleen één probleem: mijn kennis wilde debuten met een verhalenbundel. En daar hadden de meeste uitgeverijen geen zin in.
- 3 Het verkoopt niet, zeiden ze. Een verhalenbundel is niet meer van deze tijd. Een verhalenbundel kan alleen werken bij auteurs die al een boek gepubliceerd hebben. Eén redacteur schijnt gezegd te hebben: 'Dit zijn heel goeie verhalen. Ik zie jou wel een roman schrijven.'
- 4 Nu gaat het me niet om de commerciële afweging die aan dit citaat ten grondslag ligt. Jammerklachten over de huidige boekenwereld zijn er al genoeg – sterker nog, sinds ik in 2009 debuteerde heb ik nauwelijks een ander geluid gehoord dan dat van ontleding, digitalisering en teruglopende verkoopcijfers – en bovendien is een uitgeverij, hoe idealistisch van aard wellicht ook, uiteindelijk ook gewoon een bedrijf: daar horen nu eenmaal financiële afwegingen bij. Verhalenbundels verkopen aanwijsbaar minder goed dan romans, daar mogen redacteurs best rekening mee houden – het zou zelfs onverantwoord zijn als ze daar helemaal niet aan dachten.
- 5 Nee, het opmerkelijke aan bovenstaand citaat is niet het duidelijke onderscheid dat er tussen een verhalenbundel en een roman wordt gemaakt.
- 6 Het opmerkelijke is dat menig een meer en meer lijkt te vergeten waartoe een goede verhalenbundel in staat is. Hoezeer die kan verrassen, een oeuvre kan vormen en sturen, juist als iemand nog niet eerder een boek heeft uitgebracht.
- 7 Die discrepantie tussen romans en verhalenbundels schijnt in Nederland bovenmatig groot te zijn. Al decennialang wordt hier af en toe over geklaagd, het is een van de geijkte discussieonderwerpen die vroeg of laat altijd weer opduiken. Hoe komt dat toch, waarom verkopen bundels hier zoveel minder goed dan romans? Waarom zeggen redacteurs zodra ze een overtuigende bundel lezen: 'Ik zie je wel een roman schrijven'? En niet: 'Dit moeten we zo snel mogelijk uitgeven'?
- 8 Het klassieke tegenvoorbeeld van de Nederlandse gang van zaken is Amerika, waar het korte verhaal – net als het essay, trouwens – als een teken van ultiem vakmanschap wordt gezien. Er zijn zelfs hele academische vakken ingericht rondom het korte verhaal, gedoceerd door gerenommeerde auteurs. In Nederland zie ik zoiets niet gebeuren. Ik studeerde de afgelopen jaren Nederlandse taal & cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. Daar werd geen enkele aandacht besteed aan het schrijven of zelfs maar lezen van korte verhalen. Als het over fictie ging, had je het automatisch over romans, een enkele keer over poëzie. Niemand besteedde aandacht aan verhalenbundels.
- 9 Wat hebben de Amerikaanse auteurs Philip Roth, Ernest Hemingway en Charles Bukowski gemeen? Juist, ze debuteerden met een verhalenbundel. Evenals James Joyce, Franz Kafka, Ian McEwan – het is een rits namen die nog regels lang kan doorgaan.
- 10 Zijn het hun meesterwerken, deze eerstelingen? Nee, maar daar gaat het ook niet om. Het gaat erom dat verhalenbundels een ideale manier zijn om als beginnend auteur meerdere stemmen en scènes te verkennen, die niet direct binnen één overkoepelend verhaal verbonden hoeven te zijn. Om te leren hoe belangrijk het is niet alles in te vullen, maar delen van een verhaal open te laten voor

suggestie. Om te beseffen hoe krachtig losse onderdelen samen één wereldbeeld kunnen uitdragen (zoals gebeurt in Hermans' onovertroffen *Paranoia* uit 1953).

11 Korte verhalen heten vaak vingeroefeningen, maar dat klinkt veel te inleidend. Alsof ze per definitie een voorbereiding zijn op langer werk. Maar ze bieden iets wezenlijk anders: door de beperkte lengte vraagt een verhaal een geheel andere benadering van de personages, er moet nog veel meer onuitgesproken blijven – veel van mijn favoriete korte verhalen beslaan niet meer dan één scène, één ontmoeting, één confrontatie.

12 Natuurlijk, er zijn tal van Nederlandse auteurs die ook bundels hebben uitgegeven: Oek de Jong, P.F. Thomése en A.F.Th. van der Heijden begonnen er hun loopbaan mee. Toch is de positie van het korte verhaal in Nederland een stuk benarder dan elders. De Amerikaanse Raymond Carver geldt als een van de beste Amerikaanse auteurs ooit, terwijl hij alleen korte verhalen schreef. Is er één Nederlands equivalent te bedenken? Hebben korte verhalen hier ooit zoveel erkenning opgeleverd? Nescio komt nog het meest in de buurt, al zijn zijn bekendste werken eigenlijk novelles. Een ander illustratief voorbeeld voor het verschil: de Canadese Alice Munro, die alleen maar korteverhalenbundels schreef, won afgelopen jaar de Nobelprijs voor de literatuur, terwijl in Nederland verhalenbundels sinds 2010 categorisch zijn uitgesloten voor de Libris Literatuurprijs. In dat jaar won de Vlaamse Bernard Dewulf die prijs namelijk met zijn verhalenbundel *Kleine dagen*. Die titel verkocht vervolgens nauwelijks, waardoor sommige boekhandelaren klaagden en Libris angstig was de (commerciële) impact van zijn eigen prijs kwijt te raken – zeker omdat het winnende boek van twee jaar daarvoor, D. Hooijers verhalenbundel *Sleur een roofdier*, financieel ook weinig had opgeleverd.

13 'Een korteverhalenbundel is toch een beetje als een boek met een poepvlek: niemand wil dat echt oppakken,' zei schrijver Philip Huff vorig jaar in *De Wereld Draait Door*. Niet lang daarvoor had hij, nadat eerder twee romans van zijn hand verschenen, een korteverhalenbundel uitgebracht. Die verkocht – zoals verwacht – minder goed dan zijn twee eerdere titels deden, tijdschriften besteedden er minder aandacht aan, er waren minder recensies dan bij zijn romans.

14 In hetzelfde item kwam ook auteur Thomas Verbogt aan het woord. 'Wij denken gauw: literatuur moet meteen een roman zijn,' zei hij. 'Een soort bouwwerk. Daarom heeft het korte verhaal het zo moeilijk in Nederland.'

15 Maar het heeft natuurlijk niet alleen te maken met 'onze' verwachting van literatuur: die verwachting wordt ook gecreëerd, mede door het aanbod en de geringe aandacht die bundels doorgaans krijgen – het is een permanente, ondoorzichtige wisselwerking tussen publiek, uitgevers en media.

16 Weinig werkt nu eenmaal zo succesbevorderend als succes zelf; er zijn televisieprogramma's waarin het uitsluitend over bestsellers gaat, een deel van het boekenpubliek koopt alleen titels waarvan ze weten dat die populair zijn: als zoveel anderen iets willen zal het wel interessant zijn. Zoals sommige auteurs pas interessant worden voor een redacteur zodra een concurrerende uitgeverij ermee in gesprek is, zo worden sommige boeken vooral opgepikt omdat men ze elders al voorbij heeft horen komen.

17 Korteverhalenbundels vallen buiten dat patroon. Ik ken auteurs die daarom noodgedwongen een epilooop en proloog aan hun verhalenbundel toevoegden en het geheel plots als roman naar buiten brachten. Een roman in verhaalvorm, zag ik onlangs op een omslag staan: zelden werd de poging om het minieme deelgebied van het korte verhaal mee te laten liften met het meer populaire romanggenre krampachtiger in beeld gebracht.

18 Het bevestigde de gedachte die steeds vaker opduikt: dat goede verhalen per se de opmaat vormen voor een roman. En dat is wat mij zo stoort. Hoe hadden McEwan en Joyce gereageerd als hun was verteld, nadat ze hun debuut hadden ingeleverd bij hun redacteur: 'Dit zijn heel goeie verhalen. Ik zie je wel een roman schrijven'?

19 Misschien hadden ze van schrik tijdenlang niets geschreven. Weinig is immers zo kwetsbaar als een beginnende schrijversloopbaan. Als ik niet het geluk had gehad dat mijn eerste boek prompt werd uitgegeven, als een uitgeefster had gezegd dat ik me op iets heel anders moest richten, dan had ik vermoedelijk jarenlang geen letter meer op papier gekregen.

20 Hoe zit het met de mensen die dat geluk niet hebben? Met de onzekere studenten die willen debiteren met een bundel en te horen krijgen dat die goed is maar dat ze eerst een roman moeten schrijven?

21 Zelf heb ik recentelijk mijn eerste verhalenbundel uitgebracht en het kostte al enige moeite om die gepubliceerd te krijgen. Mijn uitgever zei, toen ik hem voor het eerst over het plan berichtte, dat ik er vooral goed aan zou doen een nieuwe roman te schrijven. Pas toen hij merkte dat mijn tweede boek enkele welwillende recensies kreeg en dat ik al talloze verhalen geschreven had, ging hij overstag – en alsnog alleen op voorwaarde dat ik niet alleen een contract voor deze bundel zou tekenen, maar ook voor een aanstaande roman.



22 In mijn bundel staat nu nergens 'korte verhalen', ook niet op de voorkant. Dat schijnen uitgeverijen eigenlijk nooit meer te doen: die benaming schrikt het publiek eerder af dan dat het mensen aantrekt. De poepvlek.

23 Van collega-auteurs krijg ik de laatste weken regelmatig de reactie dat ze het 'dapper' vinden, een verhalenbundel. Soms zeggen ze ook dat het 'stoer' is dat mijn uitgever en ik het 'aandurven'. Alsof ik me in een strijd heb gestort die bij voorbaat eigenlijk al verloren is.

24 Maar zo wil ik het niet zien, er verschijnen ook nu nog genoeg bundels die tonen wat alleen een kort verhaal kan. Uitgeverij Podium heeft bijvoorbeeld een prachtige reeks vertaalde bundels op de markt gebracht. En ook in Nederland zijn er talloze overtuigende voorbeelden – ook van debutanten: Jan Wolkers begon zijn loopbaan met een verhalenbundel, Dimitri Verhulst, Manon Uphoff, Thijs de Boer, Maartje Wortel – het zijn auteurs die zo bij de studie Nederlandse taal & cultuur behandeld kunnen worden. Die er heel bewust voor hebben gekozen geen roman te schrijven maar een bundel, en die op overtuigende wijze laten zien wat de verhaalvorm voor kan hebben op de romanvorm.

25 Zoals gezegd, er is de laatste decennia vaker opgemerkt dat het korte verhaal het moeilijk heeft. Om te voorkomen dat dezelfde discussie zich blijft herhalen, is het tijd voor maatregelen. Tijd dat, bijvoorbeeld, de Libris Literatuurprijs onverwijld heropend wordt voor korte verhalen, met bij voorkeur een jurylid dat enige affiniteit met het genre heeft (denk aan Sanneke van Hassel, die een indrukwekkend oeuvre van voornamelijk korte verhalen heeft). Anders is er alle reden om, vergelijkbaar met de Jan Hanlo essayprijs, een prijs in het leven te roepen voor het beste korte verhaal, of de beste korteverhalenbundel – zoals in bijvoorbeeld Turkije al decennialang bestaat. En wat te denken van het idee korte verhalen, net als poëzie en romans, vast op te nemen in het universitaire onderwijs? Of een week van het korte verhaal, zoals sommige boekhandels die nu al jaarlijks organiseren?

26 Mijn kennis vond uiteindelijk een uitgever die zijn bundel als debuut wilde uitgeven. De vraag is of zoiets over een x aantal jaren nog steeds mogelijk is, of dat er dan alleen nog maar gesproken wordt over romans in verhaalvorm.

Door: Thomas Heerma van Voss, in: *Trouw*, 11 oktober 2014.

## Opdracht 16

Om de aandacht van de lezer te trekken, is de titel heel belangrijk; daar moet iets in staan wat nieuwsgierig maakt.

- 1 Welk woord of welke woorden zijn dat hier?
- 2 Wat is daar zo opvallend aan?
- 3 Maakt deze titel jou inderdaad nieuwsgierig?

## Opdracht 17

In krant of tijdschrift wordt vaak nog een ondertitel of een leader gebruikt. Bij deze tekst was dat:

*Korte verhalen verkopen moeilijk.*

*De jarenlange discussie daarover is makkelijk te doorbreken: met een prijs voor korteverhalenbundels.*

- 1 Is dit een verduidelijking of een versterking van de titel? Geef een korte toelichting.
- 2 Helpt dit om de belangstelling te wekken? Geef een korte uitleg.

## Opdracht 18

De inleiding van een tekst moet de lezer meteen 'pakken'. Daar zijn verschillende manieren voor.

- 1 Welke manier heeft de schrijver hier gebruikt? Kruis aan en vul in.

<b>Beginnen met</b>	
een of meer directe vragen	
een stelling gevolgd door een of meer vragen	
een retorische vraag (een mededeling in vraagvorm)	
een verrassende (choquerende of uitdagende) openingszin	
een anekdote	
anders, namelijk ...	

- 2 Maakt deze opening jou inderdaad nieuwsgierig genoeg om verder te lezen? Geef een korte toelichting.

### Opdracht 19

De lezer moet wel bij de tekst blijven, dus voortdurend worden geprikkeld om verder te lezen. Welke middelen gebruikt Thomas Heerma van Voss? Vul in.

<b>Middel</b>	<b>Ja / Nee</b>	<b>Voorbeeld</b>
vragen stellen (aan begin of eind van een alinea)		
voorbeelden geven		
een anekdote vertellen		
persoonlijke betrokkenheid tonen		
korte, duidelijke alinea's maken		
verrassende woordkeus		
verrassende formuleringen		
humoristische opmerkingen		
schokkende opmerkingen		
de lezer aanspreken		
de lezer erbij betrekken door gebruik van het woordje 'je' in de betekenis van 'iedereen'		
duidelijk eigen mening tonen		
informatie doseren (niet te veel in een keer)		
informatie over de tekst verdelen		
anders, namelijk ...		

### Opdracht 20

Ondanks alle goede bedoelingen kan de schrijver toch ook een soort afkeer bij de lezer oproepen, waardoor die besluit niet verder te lezen. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Gebeurt dat ook of dreigt het te gebeuren in de tekst van Thomas Heerma van Voss? Vul in.

<b>Oorzaak</b>	<b>Ja / Nee</b>	<b>Voorbeeld</b>
te veel moeilijke woorden		
te veel vaktaal		
te lange en te ingewikkelde zinnen		
te veel figuurlijk taalgebruik		
te lange alinea's		
te veel onderwerpen in een alinea		
te veel informatie in een keer		
te veel voorbeelden		
uitweidingen		
flauwe grappen		
te weinig uitleg		
te weinig nieuwswaarde		
anders, namelijk ...		

## Opdracht 21

Tijdens het lezen moet langzamerhand duidelijk worden welk doel de schrijver voor ogen had.

- 1 Wat wilde Thomas Heerma van Voss vooral? Zet kruisjes.

Doel	
informereren	
informereren en overtuigen	
overtuigen	
overtuigen en activeren	
activeren	
beschouwen (tot eigen mening brengen)	
amuseren	
amuseren en activeren	

- 2 Geef een korte uitleg bij je keuze(s).

## Opdracht 22

De tekst van Thomas Heerma van Voss stond in de bijlage *Letter en geest van Trouw*. Daarin staan vooral bijdragen over kunst, literatuur en levensbeschouwing. Hij wist dus (ongeveer) voor welk publiek hij schreef. Heeft hij daarmee voldoende rekening gehouden? Geef een korte toelichting.

## Opdracht 23

Vorm een groepje van drie of vier leerlingen. Vergelijk en bespreek jullie uitwerkingen. Corrigeer wat bij nader inzien fout was, vul aan wat blijkt te ontbreken.

## Schrijf je eigen tekst

### Opdracht 24

- 1 Bedenk een onderwerp waarover je graag iets wilt vertellen aan klas- of leeftijdsgenoten. Bijvoorbeeld een hobby, een sport, een concert dat je bijwoonde, een festival, een boek dat je las, een film, een serie die je volgt, een actie waaraan je meedoet ...
- 2 Noteer wat je daarover in elk geval wilt vertellen. Maak onderscheid tussen feiten en meningen.
- 3 Kies je tekstdoel (informereren, overtuigen, beschouwen, activeren, amuseren). Het mag ook een mengvorm zijn.
- 4 Zet wat je wilt vertellen in de goede volgorde. Zorg ervoor dat je alles goed doseert.
- 5 Bedenk een pakkende inleidende alinea.
- 6 Bedenk welke middelen je kunt gebruiken (en waar) om de lezer te blijven boeien.
- 7 Schrijf een eerste versie van je tekst. Zorg ervoor dat je de aandacht van je lezers niet verliest.
- 8 Schrijf een goede afsluitende alinea.
- 9 Bedenk een prikkelende titel.



**Opdracht 25**

Laat je tekst kritisch beoordelen door een klasgenoot. Zorg ervoor dat dat niet iemand is die evenveel van het onderwerp weet als jij of er even enthousiast over is. Laat hem of haar vooral aangeven waar je tekst niet meer of niet voldoende boeiend is. Vraag suggesties.

**Opdracht 26**

Schrijf een tweede versie. Als je niet tevreden bent met het commentaar van je eerste beoordelaar, vraag je eerst nog eens iemand anders om kritisch naar jouw tekst te kijken.

Let bij je definitieve versie ook op:

- een correcte spelling
- een duidelijke indeling in alinea's
- een correcte zinsbouw